

970701-1

Patočka ve svém raném diskusním příspěvku pro KR napsal, že „filosof nesmí žádnou domněnku odmítat a priori“, že však zároveň „nikdy nesmí abdikovat svou filosofickou pozici, nikdy si nesmí dát poručit, byť samým Bohem“. (V článku „Theologie a filosofie“ z r. 1929, in: Péče o duši I. s.19.) To je v docela pozoruhodném rozporu s první větou téhož odstavce, kde čteme: „Filosof ví, že celá jeho bytost, celé jeho snažení jsou pouze záminkou, aby se pravda realizovala.“ Musíme si ovšem položit otázku, co to znamená, nechat si (lépe než dát si) poručit. Což pravda neporoučí, nemůže poroučet? Můžeme to změkčit: pravda nás k něčemu vyzývá (vposledu k sobě, k naší loajálnosti vůči ní), k něčemu nás zavazuje, ukládá nám úkoly a povinnosti – jakkoli už to formulujeme, je tu vždy nějaký předstih pravdy před tím, co my chceme. To ostatně přiznává hned na začátku sám Patočka, když říká, že pravdu nelze vyvodit z toho, co filosof chce, neboť to nebývá právě to, k čemu filosof dospívá“. Z toho lze vyvodit, že filosof musí pravdu poslechnout třeba i proti svému chtění, že se musí vzdát své původní vůle (nebo představ apod.) a „nechat si říci“ a nechat se vést tam, kam jej vede pravda. Čili kam pravda „poroučí“, musí poslechnout jejích „rozkazů“. Nechme teď stranou, že ty rozkazy nejsou „svévolné“ ani „libovolné“, že nejsou vynucovány mocí atd. Položme si raději jinou otázku: může Bůh „poroučet“ proti pravdě? Nebo může snad (svévolně) rozhodovat o pravdě jako její vyšší instance (tj. jako by neplatilo Spinozovo diktum, že *veritas est index sui et falsi*)? Patočka mluví o pravdě filosofově (i když říká, že „filosofova pravda není jím vytvořena, nýbrž jím pouze nalezena“ – s.15); je snad pravda theologova jiná než pravda filosofova? A je snad dokonce ještě od obou odlišná „pravda boží“? Tady je dobré si připomenout 3. Ezdráše a ono pozoruhodné Zorubábelovo závěrečné prohlášení či zvolání, vyzdvihující „Boha pravdy“, nikoliv tedy pravdu boží.

(Písek, 970701-1.)